

דברי הספד לאביו של הרב רוזנטל, הרב אברהם דוד רוזנטל זצ"ל¹

(דברים שאמר לנו הרב רוזנטל בשיעור, שאחר פטירתו של אביו):

אני עדיין ברושם של ירושלים²... אבא שלי, זכרונו לברכה, היה בן תשעים וחמש וחצי, והוא נולד בירושלים, אז הוא קיבל מאה שנה בירושלים! מאה שנה בירושלים! הוא היה בדעה צלולה עד יומיים לפני פטירתו. שבועיים שכב בבית חולים. לפני כן נפל, קיבל דלקת ראות, ואז היה שבועיים בבית חולים. עד יומיים לפני פטירתו היה בדעה צלולה, אפילו חשבנו שמחזירים אותו הביתה, אבל אחר כך קרה מה שקרה, הגיע הזמן...

ממנו ידעתי את כל **מנהגי ירושלים** של פעם, ירושלים של הרב סלנט, של הרב פראנק, מאה שנה בירושלים! הוא נולד בתרס"ד, ונפטר עכשיו, תשנ"ט! והיה בדעה צלולה ממש. הוא שמר מאד על מנהגי ירושלים, בכל מכל כל, לא לשנות!³ אני בגעגועים מספר...

עיקר דבריו תמיד היה על עמלה של תורה, ועל גדלות בתורה. אפילו בערב ראש השנה האחרון, כשבאנו לקבל ברכה, הוא דיבר על לעלות בלימוד, שטייגען.

ועוד דיבר על **כתיבת חידושי תורה**. הוא אמר זאת לכל הנכדים והבנים, (אני הבן הראשון), ואני אומר לכם את זה גם כן. הוא מאד רצה שיתרגלו בחידושים, אפילו מגיל צעיר מאד. וכך אני התחלתי לכתוב בגיל צעיר. אמנם בשנים הראשונות זה בוסר, ברור, אבל בערלה יש שלוש שנים ערלה, ואחר כך קדושה, נטע רבעי. אני אומר לכם עצה טובה: לכתוב כל חידוש, לרשום כל דבר ודבר, ובמשך הזמן זה יתן אותותיו. הספרים שלי זה בעיקר מחידושים שנתחדשו לי במשך השנים, ורשמתי אותם. מתרגלים מקטנות לכתוב... והרבה התחילו לכתוב בזכותו... אני אמרתי בירושלים, בזמן ההספד, שהיות ואבא רצה מאד שיכתבו דברי תורה, אני מוכן לשלוח לכל אחד מחברת ריקה, ויכתבו חידושי תורה, ואם ימלאו – אשלח עוד. לא פנו הרבה. אחד טילפן אלי, שהוא רוצה לבוא לקחת מחברת. אני רמזתי לו, שזו מחברת פשוטה, אני יכול לשלוח לך... אם תבוא – הנסיעה עולה יותר מהמחברת... אבל זה יפה שהוא התעורר לזה. אמרתי לו, אם אתה רוצה אני אשלח לך מחברת.

והוא תמיד אמר שיש שני דברים: **עמלה של תורה, וגדלות בתורה**. בלי עמלה של תורה, אי אפשר לזכות לגדלות התורה, אבל עמלה של תורה זה לא מספיק, צריך גם לגדול בתורה, לא רק לעמול, גם לגדול, גם לגדול. מתוך עמל... תמיד דיבר על כך, וזה מופיע במאמרים ובמכתבים שכתב. הוא חיבר קונטרס על עמלה של תורה, הדפיסו את זה בסוף הספר, שבו הדפיסו את "מעלות התורה" של אח של הגר"א. הוא מדבר שם על עמלה של תורה, הוא מביא שם, מה שאני אמרתי לו, בשם ר' **איסר זלמן מלצר**, ראש הישיבה שלי בעץ חיים: בפרשת חוקת כתוב "זאת חוקת הרורה, אדם כי ימות באוהל" – רש"י מביא את הגמרא, אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלה של תורה. ר' איסר זלמן הספיד את ה"חבל יעקב", שהיה אדם גדול: מה שכתוב "זאת חוקת התורה – גזירה גזרתי, חוקה חקקתי, ואין לך רשות להרהר אחריה" הולך גם על זה, שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלה של תורה, גם זה חוקה. היום יש הרבה שפלקטים, ספר

1. הזיכרון מובאים כאן, כמעט מילה במילה, כפי שאמר לנו אותם הרב.

2. הרב חזק, ימים ספורים קודם לכן, מהשבעה על אביו בירושלים.

3. רבנו היה אומר שיש שלושה ממשכי המסורת הירושלמית: אביו – הרב אברהם דוד רוזנטל, הרב שלמה זלמן אורביצ'ק, ורב אברום שפירא. (הערת הרב יחיאל קונן)

זה, ספר זה, זה אוסר, זה מתיר. זה לא עמלה של תורה, זה ליקוט, זה לא מספיק. צריך עמלה של תורה, לבדוק כל דבר ודבר במקום, אחר כך אפשר לצרף מה שזה אומר ומה שזה אומר. לא לחבר ספרים רק על בסיס חיפושים, ליקוט, זה אוסר, זה מתיר, אלא עמלה של תורה.

ר' חיים מוולוז'ין שאל את הגר"א, אם הוא רוצה שיבוא מלאך שילמד איתו, כמו שלמרן הבית יוסף היה מלאך, המגיד מישרים. הגר"א ענה לו, שהוא לא חפץ בזה, אמר: רק תורה שאני למדתי מתוך הדחק, מתוך העמל, זה אני רוצה, לא שיבוא מלאך וילמד אותי. לכאורה מצד גדלות בתורה, אם יבוא מלאך וילמד אותי ויבאר לי את כל העניינים, אני יותר גדול, אבל זה לא עמל. באלו לא הפצתי. "רבי לא חפץ באלו." הגר"א לא חפץ באלו. עמלה של תורה מחכימה את המות, את המחשבה, זה קנין.

החבל יעקב, שהזכרנוהו קודם, שר' איסר זלמן הספיד אותו, הוא למד אצל המהרי"ל דיסקין. היה תלמיד שלו, לפני שהיה בבריסק. הגאון רב שלמה זלמן אורבך זצ"ל שאל את החבל יעקב: "למה בספרך אתה מביא קושיה חזקה של הקצות, ומביא, 'מורי המהרי"ל דיסקין תירץ את זה...' ואתה לא מוסיף שום דבר. אתה סתם רוצה להביא תורה ממהרי"ל דיסקין? ולמה הבאת דוקא את הדבר הזה? וענה לו החבל יעקב שיש סיפור מאחורי דבר זה. וסיפר לו החבל יעקב, שהוא למד אצל המהרי"ל דיסקין, ופעם הוא, החבל יעקב, היה בבית כנסת בעיירה, וראה את ספר הקצות. עד אז הוא מעולם לא ראה, מעולם לא ידע על הקצות. זה לפני למעלה ממאה שנה. ראה את הקצות, ונדבק בו, רצה לקחתו הביתה, ללמוד בבית, אבל כשפתח, ראה שכתוב, שאסור להוציאו מבית הכנסת. 'אז', כך סיפר החבל יעקב, 'נשארתי בלילה בבית הכנסת ולמדתי את הקצות. בבוקר עמדתי ללכת הביתה לאכול, אבל אמרתי חבל על הזמן, כך שבוע שלם! שבוע שלם ישנתי ואכלתי בבית הכנסת ולמדתי את הקצות.' כשבא בסוף השבוע למהרי"ל דיסקין, שאל אותו, איפה היית כל השבוע? סיפר לו את הסיפור. אמר לו המהרי"ל דיסקין: תגיד לי איזה חידוש משם. אמר לו איזו קושיה חזקה, בענין עובר, שעליה כותב הקצות 'ולית נרגא ובר נרגא שיפרקינה', קושה חזקה. והמהרי"ל דיסקין תירץ לו את זה מיד! אמר החבל יעקב: גאון כזה עוד לא ראיתי! הקצות כתב שלית נרגא ובר נרגא שיפרקינה, והמהרי"ל דיסקין תירץ את זה מיד! ולכן הדפסתי את זה. אנחנו כבר מכירים את הקצות, אבל אז לא הכירו... רק אז התגלה...

אבא שלי היה לוקח אותי לבית הכנסת בליל שבת. הוא היה אומר לנו, אם עיפיים, ללכת לישון, בשבע. בשתיים בבוקר העיר אותנו, לא נתן לנו לישון, והלכנו לבית הכנסת, בשערי חסד. בבית הכנסת לא היה חימום אז, היה קר, קר מאד, אמר אבא: בוא ניקח קצות ונלמד. התחממנו בקצות! (אז, כשהייתי ילד, לא ידעתי את הסיפור הזה, על הקצות, והחבל יעקב והמהרי"ל דיסקין, הסיפור הזה נודע לי לא מזמן.) התחממו בתורה, התחממו בקצות!

זו גדלות של המהרי"ל דיסקין, שמה שהקצות לא הצליח לתרץ, הוא תירץ. הסיפור הזה אומר לנו הרבה, צריך לעמול בתורה. כל הזמן לעמול, לא רק בשעות מסוימות...

יש כאן אברך אחד, אני אומר לכם, אין כמוהו בכל האברכים בארץ. הוא היה מתמטקאי, מרצה למתמטיקה, ועכשיו - יודע רוב התורה, רוב השי"ס, עם כל התורות של ר' חיים, של ר' שמעון, של הקצות. (הוא בא בטענות, למה בשיבות לא יודעים כל כך הרבה?...!) איך גדל ככה? על ידי עמל בתורה, וניצול הזמן! למשל בצהריים, כל אברך הולך הביתה, הוא לא הולך. הוא מביא אוכל לכולל, לא נח בצהריים, מיד יושב ולומד. באתד כולם הולכים הביתה, הוא באתד ורבע כבר יושב

ולומד. בערב יושב ולומד, אין סדרים, אין סדר, כל הזמן יושב ולומד. את הזמן – לנצל, רבותי! צריך לנצל את הזמן! ויש מה לנצל...

התורה – "כל חפצך לא ישוו בה." כשמודיעים שיש מכירה כללית, הנחות, כולם רצים. למרות שכשהולכים מסתבר שזה לא בדיוק כמו הפרסומת... וכאן, התורה אומרת, "יוכל חפצך לא ישוו בה." יש אומרים חפצך – כסף וזהב, ויש אומרים חפצך – אפילו מצוות, לימוד התורה מעל הכל. בירושלים ניצלו את הזמן. בשתיים היינו קמים!

יש סיפור על הרב מטשעבין, אדם גדול, גאון. כשהוא בא לירושלים, בשבת, בשתיים בצהריים, ילד דופק אצלו בבית. הוא הולך ופותח. היה זה ילד ירושלמי מתוק עם שאלה בלימוד. אמר לו, "אבל עכשיו שתיים, ישנים." אמר לו הילד, "מה, הרב מטשעבין ישן בשבת!! ביום!! לא העליתי על דעתי שהרבי ילך ביום לישון!" הרב מטשעבין סיפר שמאז הוא לא הלך לישון בשבת ביום. הוא פחד שיבוא ילד ירושמי לתומו...

אנחנו לא ידענו לישון ביום. עכשיו אני כבר זקן... לא ידענו לישון בשבת ביום, אפילו לא בקיץ. בחורף, כאמור, הלכנו לישון אחרי האוכל, בשבע, ובשתיים קמנו כבר.

שיהיה לזכותו... התפארת ישראל אומר שהסדר של המשניות זה זמן נקט. זרעים מועד משים נזיקין קדשים טהרות. זה לא רק סימן. אלא – זמן נקט, לקחת את הזמן בידים. שנה טובה לכם!

אני קצת בהתרגשות דיברתי, אני עוד באבל ממש...